

Dr hab. Mariola Piłatowska, prof. UMK
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
Wydział Nauk Ekonomicznych i Zarządzania
Katedra Ekonometrii i Statystyki
Ul. Gagarina 13A, 87-100 Toruń

Recenzja pracy doktorskiej mgr Aliny Błaszczyk

pt.

**Wpływ obecności kobiet w organach statutowych na wyniki finansowe
spółek publicznych w Polsce**

napisanej pod kierunkiem promotora – prof. dr hab. Doroty Witkowskiej

1. Podstawa sporządzenia recenzji

Podstawą sporządzenia recenzji jest pismo Przewodniczącego Rady Naukowej Instytutu Ekonomii i Finansów dr. hab. Stanisława Hońko, prof. US, z Uniwersytetu Szczecińskiego z dnia 10 lipca 2024 roku. W piśmie Przewodniczący Rady Naukowej zwraca się z prośbą o sporządzenie recenzji rozprawy doktorskiej mgr Aliny Błaszczyk pt. „Wpływ obecności kobiet w organach statutowych na wyniki finansowe spółek publicznych w Polsce”, napisanej pod kierunkiem prof. dr hab. Doroty Witkowskiej. Postępowanie prowadzone jest w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie ekonomia i finanse zgodnie z ustawą Prawo o Szkolnictwie Wyższym i Nauce z dnia 20 lipca 2018 r. (Dz.U z 2023 r., poz. 742 z późn. zm.).

Zgodnie z artykułem 187 Ustawy opinia dotycząca danej rozprawy doktorskiej powinna zawierać następujące elementy:

- czy rozprawa doktorska prezentuje ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w dyscyplinie ekonomia i finanse;
- czy rozprawa doktorska wskazuje na umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej przez osobę ubiegającą się o nadanie stopnia doktora;

– czy rozprawa doktorska stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, oryginalne rozwiązanie w zakresie zastosowania wyników własnych badań naukowych w sferze gospodarczej lub społecznej.

2. Znaczenie problematyki podjętej w rozprawie

Problem pozycji kobiet na rynku pracy, a w szczególności obecność kobiet na stanowiskach kierowniczych jest przedmiotem rozważań teoretycznych i empirycznych od wielu lat. Jest on częścią szerszego zagadnienia nakierowanego na zapewnienie równego traktowanie kobiet i mężczyzn na rynku pracy, w tym sprawowania funkcji kierowniczych, od lat podejmowanego przez Unię Europejską. Mimo znacznych postępów w zakresie równości kobiet i mężczyzn, będących wynikiem głównie prawodawstwa UE dotyczącego równego traktowania, takich jak wyższa liczba kobiet na rynku pracy, postępy w uzyskiwaniu coraz lepszego wykształcenia i kwalifikacji zawodowych, wciąż jednak występują różnice w traktowaniu kobiet i mężczyzn, m.in. pod względem wynagrodzeń i zajmowaniu kierowniczych stanowisk. Jak aktualny i istotny jest to temat, pokazuje decyzja Parlamentu Europejskiego dot. zajmowania przez kobiety 40% najwyższych stanowisk w spółkach państwowych od lipca 2026 roku (przynajmniej 40% stanowisk dyrektorów niewykonawczych lub 33% wszystkich stanowisk kierowniczych). Dlatego temat rozprawy i badania podjęte przez doktorantkę są jak najbardziej aktualne i ważne z teoriopoznawczego oraz przede wszystkim z praktycznego punktu widzenia. Badania doktorantki, nt. udziału kobiet na stanowiskach kierowniczych w spółkach notowanych na GPW w Warszawie i jego oddziaływania na wyniki finansowe, mogą stanowić punkt odniesienia dla przyszłych badań w tym zakresie,

3. Struktura rozprawy doktorskiej oraz jej ogólna ocena

Recenzowana rozprawa doktorska składa się ze wstępu, pięciu rozdziałów, zakończenia, bibliografii, spisów tabel, rysunków oraz załączników. Dwa pierwsze rozdziały zawierają rozważania teoretyczne: pierwszy rozdział wprowadza w zagadnienia rynku pracy i pozycji kobiet na tym rynku, a drugi rozdział przedstawia zagadnienia związane z obecnością kobiet w managementcie, m.in. style zarządzania reprezentowane przez kobiety i mężczyzn zajmujących stanowiska kierownicze, teorie leżące u podstaw rozważań nad obecnością kobiet w managementcie, a także badań literaturowych nt. wpływu obecności kobiet w organach zarządczych na wyniki finansowe spółek. Rozdział trzeci prezentuje metodykę badawczą przyjętą w badaniu empirycznym. W rozdziale czwartym została przedstawiona charakterystyka spółek (notowanych na GWP w Warszawie) wybranych w badaniu

empirycznym pod względem składów organów statutowych i podstawowych wskaźników finansowych. Rozdział piąty zawiera wyniki zasadniczego badania empirycznego w rozprawie, tj. zbadanie oddziaływania obecności kobiet w spółkach państwowych na wyniki finansowe spółek.

Rozprawę doktorską wieńczy Zakończenie, które stanowi podsumowanie badań przeprowadzonych w rozdziale 3. i 4. oraz zawiera wnioski płynące z tego badania i kierunki dalszych badań.

W rozprawie doktorskiej został wykorzystany obszerny zestaw źródeł literaturowych, tj. 299 pozycji (artykuły, monografie, w tym w tym 77 w języku angielskim), 49 pozycji netografii oraz 17 aktów prawnych. Wykaz literatury jest adekwatny do badanego problemu i został przygotowany starannie.

Do rozprawy doktorskiej zostały także dołączone załączniki, które stanowią dobrą dokumentację przeprowadzonego badania własnego oraz uszczegóławiają wyniki zaprezentowane w części głównej rozprawy.

Struktura rozprawy jest ogólnie prawidłowa. Pewne spostrzeżenia w odniesieniu do struktury rozprawy doktorskiej zostaną przedstawione w dalszej części recenzji.

We wstępie rozprawy doktorantka sformułowała jeden cel główny wraz z czterema celami szczegółowymi oraz postawiła jedną główną hipotezę i cztery hipotezy dodatkowe. Cele i hipotezy rozprawy doktorskiej są osią główną, wokół której skupiają się wszystkie zagadnienia poruszane w poszczególnych rozdziałach pracy. Dzięki temu praca ma spójną konstrukcję.

Sformułowanie hipotezy głównej: obecność kobiet w organach statutowych spółek publicznych w Polsce nie wpływa na kondycję tych spółek w badanym okresie – jest ogólnie poprawne, choć można by – poprzez bardziej rozbudowane sformułowanie – zbudować połączenie z zamysłem badawczym, że ten wpływ jest zróżnicowany w zależności od grupy spółek (finansowych: banków i pozabankowych oraz niefinansowych). Hipotezy dodatkowe uszczegóławiają tę hipotezę w kontekście dwóch kwestii, tj. struktury organów statutowych z punktu widzenia obecności w nich kobiet (hipoteza 1, 2, 3) oraz wpływu udziału kobiet w tych organach na wyniki finansowe spółek (hipoteza 4). Hipoteza pierwsza jest osadzona w teorii masy krytycznej i jej sformułowanie jest ogólnie poprawne. Druga i trzecia hipoteza dodatkowa (o większym udziale kobiet w radach nadzorczych niż zarządach spółek oraz o znikomym udziale kobiet wśród prezesów zarządów i przewodniczących rad nadzorczych spółek) choć wydają się być dość oczywiste, to z pewnością do ich weryfikacji było wymagane zebranie odpowiednich danych statystycznych, co już nie było trywialnym zadaniem. W kontekście sformułowania hipotezy 4 zastanawia, z jakiego powodu doktorantka wyróżniła tylko sektor bankowy, a pominęła pozostałe grupy spółek (niefinansowych i finansowych pozabankowych).

4. Ocena merytoryczna rozprawy

Rozprawa doktorska mgr Aliny Błaszczuk stanowi oryginalny wkład w problematykę wpływu obecności kobiet w organach statutowych na wyniki finansowe spółek publicznych w Polsce.

Do walorów rozprawy doktorskiej należy zaliczyć:

1. Zidentyfikowanie na podstawie przeglądu literatury luki badawczej w zakresie kierunku oddziaływania zwiększonej obecności kobiet w managementie na wyniki finansowe spółek. Na podstawie dotychczasowych badań zidentyfikowano brak jednoznaczności co do pozytywnego, negatywnego czy braku wpływu obecności kobiet w organach zarządzających spółek.
2. Dokonanie przeglądu badań nt. oddziaływania obecności kobiet w organach zarządzających w kontekście teorii leżących u podstaw rozważań nad obecnością kobiet w managementie (podrozdz. 2.3), a także wyników empirycznych co do kierunku tego oddziaływania.
3. Przeprowadzenie w rozdziale czwartym oceny poziomu reprezentacji kobiet w organach statutowych spółek notowanych nieprzerwanie na GWP w Warszawie w latach 20010-2019 (1. część badania własnego) z wykorzystaniem dwóch miar: wskaźnika struktury i indeksu różnorodności Blaua oraz analizy dynamiki zmian. Ocena ta została zrealizowana wg (1) kryterium branży, w jakiej działa spółka (spółki finansowe: banki i pozostałe spółki finansowe nie będące bankami; spółki niefinansowe: produkcyjne i usługowe, oraz (2) przynależności spółki do portfela indeksów WIG20, WIG30, mWIG40 i sWIG80. W rezultacie umożliwiło to wieloaspektowy wgląd w zagadnienie obecności kobiet w managementie spółek.
4. Dokonanie analizy wyników finansowych badanych spółek z wykorzystaniem indywidualnych wskaźników i zmiennych finansowych (1. część badania własnego, rozdz. 4)), podobnie jak poprzednio, wg kryterium branży spółek i kryterium przynależności spółek do portfeli indeksów: WIG20, WIG30, mWIG40 i sWIG80, a także konstrukcja 9 zestawów zmiennych diagnostycznych (poprzez badanie siły korelacji między badanymi zmiennymi), przy czym zestawy obejmują zmienne specyficzne tylko dla spółek z danej branży, jak też zmienne wspólne dla wszystkich spółek, niezależnie od branży, a następnie zbudowanie syntetycznych mierników standingu finansowego w celu analizy zmian pozycji rankingowych spółek i ich przynależności do grupy o najwyższym, dobrym, przeciętnym i najniższym poziomie standingu finansowego.
5. Zbadanie istotności zależności korelacyjnej między zmiennymi reprezentującymi obecność kobiet w managementie spółek (wskaźnik struktury i indeks Blaua) a wynikami finansowymi

spółek (2. część badania własnego) reprezentowanymi przez nie tylko indywidualne wskaźniki i zmienne finansowe, ale także syntetyczne mierniki standingu finansowego. Taka konstrukcja badania rozszerza dotychczasowe podejście do analizy powyższego związku korelacyjnego o pomiar wyników finansowych spółek za pomocą mierników syntetycznych w ramach spółek branżowych, jak też łącznie dla wszystkich spółek, a nie tylko jak w większości badań za pomocą indywidualnych wskaźników i zmiennych finansowych. Dodatkowo, przy obliczaniu współczynników korelacji zastosowano ciekawe rozwiązanie, jeśli chodzi o pomiar obecności kobiet w organach statutowych w stosunku do pomiaru standingu finansowego, tj. pomiar współbieżny i opóźniony.

6. Umiejętny wybór i wykorzystanie narzędzi statystycznych w rozdziale 4 i 5, tj. analiza dynamiki przy ocenie poziomu reprezentacji kobiet w organach statutowych spółek dla wskaźnika struktury i indeksu Blaua (podrozdz. 4.1), analiza wskaźnikowa przy ocenie kondycji finansowej spółek (podrozdz. 4.3), współczynnik korelacji Pearsona przy konstrukcji zestawów zmiennych diagnostycznych (podrozdz. 4.3), syntetyczny miernik rozwoju Hellwiga przy badaniu zmian pozycji rankingowych spółek (rozdz. 4.3 i 5.1), test istotności dla współczynnika korelacji Pearsona przy badaniu istotności zależności korelacyjnej między zmiennymi reprezentującymi obecność kobiet w managementcie spółek a ich wynikami finansowymi (rozdz. 5.2),

Ta niewątpliwie wartościowa rozprawa doktorska skłania do pewnych uwag krytycznych i polemicznych.

1. Struktura niektórych rozdziałów jest zbyt spłaszczona, tj. brakuje w nich podrozdziałów, które ułatwiłyby znacznie czytanie, a także wydobłyby wyraźniej treści w nich zwarte, np. podrozdz. 2.3 mógłby zawierać część dot. teorii nt. oddziaływania obecności kobiet na wyniki finansowe spółek oraz część dot. wyników badań empirycznych, podobnie podrozdz. 4.3 i 5.2 warto by podzielić wg kryterium adekwatnego do treści tych podrozdziałów.
2. Uzasadnienie, dlaczego do zestawu zmiennych, mających służyć do budowy zmiennych syntetycznych dla kondycji finansowej, włączone zostały silnie skorelowane zmienne, nie jest przekonujące.
3. Przy komentowaniu rankingu spółek (od. s. 174) ze względu na kondycję finansową brakuje głębszego komentarza nt. co wpływa na taką pozycję czy zmianę tej pozycji w analizowanym okresie.
4. Wyjaśnienie pomiaru współbieżnego i opóźnionego (s. 213) jest zawile i mało zrozumiałe.
5. Brakuje pogłębionego komentarza nt. różnic w badaniu istotności współczynnika korelacji, w przypadku gdy tę obecność mierzy się wskaźnikiem struktury i indeksem Blaua (podrozdz.

5.2 i zakończeniu), a także ewentualnej rekomendacji dla bardziej uzasadnionego stosowania jednego z nich.

6. Hipotezy głównej nie „udowadnia się” jak pisze doktorantka na ss. 235, 241, a jedynie falsyfikuje.

W rozprawie występują pewne uchybienia natury redakcyjnej, stylistycznej i językowej:

- kropki na końcu niektórych tytułów podrozdziałów i niemal wszystkich tabel,
- niekonsekwentna interpunkcja i niejasności stylistyczne,
- tabele występujące w zakończeniu (s. 239-240) nie mają ani tytułu, ani numeru czy źródła.

Podniesione uwagi nie umniejszają walorów naukowych i poznawczych recenzowanej rozprawy doktorskiej.

5. Wnioski końcowe

Recenzowana rozprawa doktorska prezentuje ogólną wiedzę teoretyczną doktorantki w dyscyplinie ekonomia i finanse. Wskazują na to rozważania zawarte w dwóch pierwszych rozdziałach, odnoszące się do podstaw teoretycznych zatrudnienia i pozycji kobiet na rynku pracy oraz charakterystyki teorii leżących u podstaw rozważań nad obecnością kobiet w managementcie, a także badań literaturowych w zakresie wpływu obecności kobiet w organach zarządczych na wyniki finansowe spółek.

Sposób prezentacji metodyki, konstrukcja własnego badania, przeprowadzone badanie własne oraz analiza wyników z wykorzystaniem metod statystycznych w rozdziałach: trzecim, czwartym i piątym, świadczą, że doktorantka wykazuje umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. Rozprawa doktorska stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, jakim jest ocena wpływu obecności kobiet w organach statutowych spółek na ich wyniki finansowe. Jest to oryginalne rozwiązanie w zakresie zastosowania wyników własnych badań naukowych w sferze gospodarczej lub społecznej.

Reasumując stwierdzam jednoznacznie, że dysertacja mgr Aliny Błaszczuk pt. „Wpływ obecności kobiet w organach statutowych na wyniki finansowe spółek publicznych w Polsce” spełnia wszystkie wymagania stawiane pracom doktorskim określone w art. 187 ustawy z dnia 20 lipca 10 2018 r. Prawo o Szkolnictwie Wyższym i Nauce (Dz.U. z 2023 r., poz. 742 z późn. zm.). Wnoszę zatem o dopuszczenie do publicznej jej obrony.

Toruń, 29 października 2024 r.

